

УДК 316.614.5-053.9:[364-54-787.522](477+438)

Бень О.Т., доцент, канд. соціол. наук, доцент кафедри соціології Львівського національного університету імені Івана Франка, вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна, e-mail: orysia.ben@gmail.com,

Бриндзак О.І., студентка I курсу магістерської програми із соціології Львівського національного університету імені Івана Франка, вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна, e-mail: bryndzak@ucu.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ЛІТНІХ ЛЮДЕЙ У ГЕРАТРИЧНИХ УСТАНОВАХ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

Виявлено особливості потрапляння літніх людей до геріатричних установ і створено типологізацію передумов цьому, охарактеризовано внутрішні та зовнішні чинники соціальної адаптації жителів трьох будинків престарілих. Порівняно досвід українського та польського суспільств у роботі з літніми людьми. Подано ряд рекомендацій, виконання яких матиме позитивний вплив на соціальну адаптацію людей похилого віку в геріатричних установах.

Ключові слова: соціальна адаптація, літні люди, геріатрична установа.

Однією з демографічних характеристик сучасного суспільства як у світовому, так і локальних масштабах, вважається досить стрімке старіння населення. Збільшення чисельності літніх людей, яке пов'язане з різними факторами, спричинило зростання наукового інтересу до геронтологічних проблем. Спостерігається посилення дослідницьких спроб у наукових геронтологічних студіях різних сферах у тому числі соціології.

Літні люди належать до найменш захищених і найбільш соціально уразливих соціальних груп. Особливо це стосується тих людей, які внаслідок різних обставин опинилися поза межами сімейної підтримки та опіки. Така категорія людей похилого віку змушена шукати захисту в іншому середовищі. Однією з можливостей соціального захисту літніх людей є створення геріатричних установ, які здатні забезпечити їм гідні умови проживання, лікування, реабілітації, проведення дозвілля тощо.

Зміна одного соціального середовища на інше для багатьох людей супроводжується певною мірою значними труднощами. Перехід від самостійного способу життя до життя, залежного від інших, є дуже складним процесом як в емоційному, так і соціальному контекстах. Тому адаптація літніх людей, які вели незалежний спосіб життя в колі сім'ї чи поза нею, в геріатричних установах, де вони змушені пристосуватися до нових норм існування, є досить складним, емоційно насиченим і соціально гострим об'єктом для дослідження. Цей процес значною мірою залежить від середовища та умов, в яких людина перебувала раніше. Чимала роль в успішній соціальній адаптації людини похилого віку в геріатричній установі відводиться організації проживання, можливостям медичної допомоги, професійному рівню персоналу, дозвіллю тощо.

Проте складність дослідницького завдання – вивчення особливостей процесів адаптації людей похилого віку у геріатричних установах – не применшує значної практичної актуальності цієї наукової проблематики. Оскільки збільшується кількість літніх людей, а також тих, хто не має змоги самостійно забезпечити собі гідну старість,

то відчутно зростає інтерес до вивчення особливостей адаптації цієї категорії осіб у геріатричних установах.

Ще одним свідченням практичної актуальності проблематики літніх людей у цілому та їхньої адаптації у геріатричних установах зокрема є зростання суспільного інтересу у цій галузі, який проявляється у реалізації різноманітних соціальних проєктів. Відомими є експерименти таких американських вчених, як Дж. Родін, Е. Лангер та Р. Шульц у 1970-х роках, які досліджували поведінку, самопочуття та соціальну адаптацію людей похилого віку в геріатричних установах. Ці експерименти показали, що важливу роль у проживанні в геріатричних установах має відчуття залученості до прийняття рішень і здатність до контролю з боку літніх людей, які хочуть відчувати свою значущість [1].

У сучасній Україні також реалізується чимало соціальних проєктів, спрямованих на допомогу літнім людям. Серед них найвідомішими є мистецько-соціальний проєкт “Осінь на Плутоні”, метою якого було створення документальної вистави на основі бесід з мешканцями геріатричного пансіонату¹; благодійна акція “Третій вік – задоволення від читання”², яку проводить громадська організація “Форум видавців” з метою поповнення бібліотек геріатричних установ Львова та Львівської області; проєкт “Старість НА радість”, який спрямований на проведення культурно-просвітницької діяльності в Львівській геріатричній установі, тощо.

Чимало громадських організацій спеціалізуються саме на допомозі літнім людям, зокрема, “Товариство св. Вікентія де Поля” (міжнародна християнська благодійна організація мирян, що надає допомогу геріатричним установам³), “Оселя” (громадська організація, що надає підтримку людям, які розгубилися в нових умовах життя та опинився на “узбіччі” суспільства⁴), приватний пансіонат для літніх людей у Львові “Дім Надія”⁵ та ін.

Обрана проблематика є актуальною як з практичної точки зору, так і теоретичної. Незважаючи на те, що питання, пов’язані з різними аспектами життя літніх людей, становлять інтерес в середовищі геронтологів, психологів, педагогів, соціальних педагогів, медиків, економістів, соціологів тощо саме особливості адаптації в геріатричних установах не були досліджені комплексно.

Значний внесок у дослідження соціальної адаптації зробили такі соціологи, як А. Шеффле, Г. Спенсер [2], У. Томас, Л. Гордон, М. Шабанова, Т. Парсонс, Р. Мертон [3], Ф. Знанецький, а також психологи: Ж. Піаже, З. Фрейд, Е. Фромм, Л. Виготський, О. Леонтєв, С. Рубінштейн та інші. Дослідженням проблем людей похилого віку займалися такі науковці, як Г. Абрамова, М. Александрова,

¹ Осінь на Плутоні. URL: <https://biggggidea.com/project/osin-na-plutoni/>

² Акція “Третій вік – задоволення від читання”. URL: <http://bukvoid.com.ua/digest/2017/08/06/173815.html>

³ Товариство Св. Вікентія де Поля. URL: <http://svincent.org/uk/category/novini-simey/tovaristvo-sv-vikentiya-de-polya/>

⁴ Спільнота взаємодопомоги “Емаус-Оселя”. URL: http://emaus-oselya.org/ua/?page_id=454

⁵ Приватний пансіонат для літніх людей “Дім Надія”. URL: <https://www.dim-nadiya.com.ua/>

Л. Анциферова, Ю. Авербух, Н. Дементьєва, Л. Котова, О. Краснова, Т. Партико [4]. Вагомий внесок у вивчення проблеми людей похилого віку зробили українські наукові школи О. Богомольця, І. Мечникова, В. Фролькіса, які досліджували впливи соціальних, психологічних і біологічних чинників на особистість людини похилого віку.

Проте поза увагою зазначених дослідників залишилося комплексне вивчення особистого досвіду літніх людей та їхня інтерпретація особливостей власної адаптації у геріатричних установах, що зумовлює теоретичну актуальність роботи. Вважаємо, що найдоцільніше буде провести це дослідження у соціологічному контексті, яке надасть оптимальні можливості саме для комплексного підходу до вивчення специфіки соціальної адаптації літніх людей у будинках престарілих.

Ще один аспект, який заслуговує на увагу, це можливість порівняння досвіду різних країн у процесі опіки (піклування про) людей похилого віку. Таке порівняння ми здійснили на основі досвіду українських і польських установ геріатричного спрямування. З українського боку безпосереднім об'єктом дослідження стали 2 заклади: Підбузький та Львівський геріатричні пансіонати, з польського – Пралковецький дім для літніх людей (Ekumeniczny Dom Pomocy Społecznej Zgromadzenia Sióstr Służebnic NPM).

Таким чином, **мета статті** – виявити особливості соціальної адаптації людей похилого віку в геріатричних установах на базі українського та польського досвіду.

Теоретико-методологічною основою вивчення обраної проблематики визначено соціологічну феноменологію. З точки зору соціології життєвого світу, кожна людина є неповторною та включається у взаємодію з іншими через власний світогляд та світорозуміння. Кожна людина структурує (упорядковує) сприйнятий світ, феномени, явища у власній свідомості та втілює свої знання про світ у повсякденному житті. Ці знання допомагають людині пристосуватися до певного середовища. Таким чином, кожна людина по-різному адаптується до нового соціального середовища. У нашому випадку кожна літня людина по-своєму проходить процеси адаптації у геріатричних установах, для кожної особи знаходяться свої внутрішні та зовнішні фактори, які впливають на цю адаптацію.

Феноменологічна соціологія уникає абстрактних теоретичних побудов, звертаючись до безпосереднього повсякденного досвіду людини та суспільства. Феноменологічна парадигма, як теоретико-методологічна основа дослідження, дозволила використати для дослідження якісну методику, зокрема біографічні інтерв'ю, які дали змогу найглибше вивчити життєвий досвід літніх людей у контексті їх адаптації у геріатричних установах. У ході дослідження було проведено 16 інтерв'ю з мешканцями трьох зазначених геріатричних установ.

У найбільш узагальненому вигляді соціологія визначила соціальну адаптацію як пристосування до умов середовища та результат цього процесу. Соціальну адаптацію розглядають, як вид взаємодії окремої особи (соціальної спільноти) із середовищем, спрямованої на узгодження вимог і сподівань її учасників, реалізацію системи заходів щодо проведення індивідуальної чи колективної соціальної поведінки індивідів, відповідно до загально визначених норм, правил, а також пристосування їх до безпечних соціальних й економічних умов життєдіяльності [5].

Терміном “літні люди” характеризують жінок і чоловіків, які, як правило, відійшли від активної участі у трудовій діяльності або досягли пенсійного віку, а частіше – людей, для яких характерними є обидва зазначені фактори [6]. Щодо мешканців геріатричних установ, то їх часто називають “підопічними”, що створює певне бачення їхнього соціального статусу.

Оскільки це дослідження базується на теоретико-методологічних засадах феноменології, особливе значення має взаємозв’язок соціальної адаптації людей похилого віку та їхнього життєвого досвіду, який впливає на пристосування індивіда до нового середовища – геріатричної установи. Ми виокремимо 4 типи передумов потрапляння літніх людей до геріатричних установ: *психологічні, особистісні, соціально-економічні та фізичні*.

Серед *психологічних* передумов, які було виявлено в усіх досліджуваних нами закладах, найпоширенішими можна вважати втрату близької людини, супутника життя, а також почуття самотності та страх виявитися зайвим чи зайвою⁶. До *особистісних* передумов можна віднести конфлікти в сім’ї, непорозуміння з рідними тощо. Зокрема, декілька жителів-підопічних згадували про погану невістку або зятя, з якими часто не могли порозумітися, внаслідок чого їхні діти приймали рішення про переселення батьків до геріатричної установи⁷. Серед *соціально-економічних* передумов найчастіше називали невелике житло, маленьку пенсію, неспроможність себе забезпечити. Значна частка опитаних називали ці фактори ключовими при потраплянні до так званих “будинків престарілих”⁸. До *фізичних* передумов слід віднести вроджені або набуті вади мешканців геріатричних установ⁹.

У ході дослідження з’ясовано, що передумови доцільно типологізувати відповідно до способу потрапляння до геріатричних установ. Зокрема, мешканцями “будинків престарілих” стають:

- добровільно (за власним бажанням);
- вимушено (за бажанням самої літньої людини, але під впливом чи тиском певних обставин);
- примусово (за бажанням рідних).

Поєднаємо різні передумови потрапляння літньої людини до геріатричної установи та способи, через які це відбувається (рис. 1).

⁶ Транскрипт інтерв’ю, проведеного з Олександром (с. Пралковце) 13.04.2017 р. у рамках проекту “Старість НА радість”.

⁷ Транскрипт інтерв’ю, проведеного з Іриною (сміПідбуж) 06.04.2017 р. у рамках проекту “Старість НА радість”.

⁸ Транскрипт інтерв’ю, проведеного з Лесею (м. Львів) 12.04.2017 р. у рамках проекту “Старість НА радість”.

⁹ Транскрипт інтерв’ю, проведеного з Соломоном (м. Львів) 12.04.2017 р. у рамках проекту “Старість НА радість”.

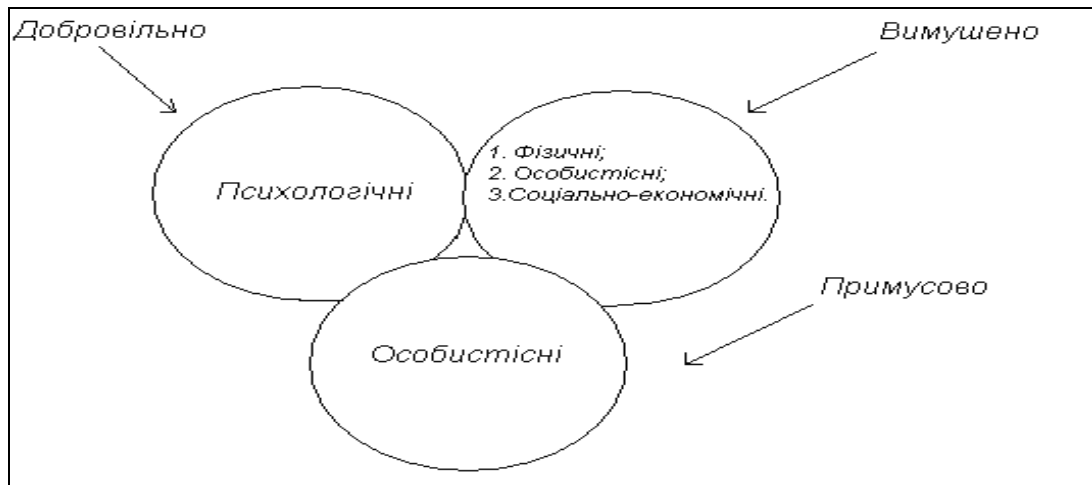

Рис.1. Передумови потрапляння в будинки престарілих

Джерело: складено автором.

На рис. 1 ми бачимо, що вимушене потрапляння до геріатричних установ відбувається через ряд факторів, зокрема, фізичних (набуті, вроджені вади), особистісних (втрата рідних), соціально-економічних (фінансова та матеріальна неспроможність). Примусово літні люди потрапляють у “будинки престарілих” під тиском дітей чи інших родичів (“...Є такі люди, які мусять жити тут, оскільки сварились із зятем чи невісткою... Мають або невістку недобру, або зятя...”¹⁰), а також через складні життєві обставини (“...Я лишилась, а в нас одна кімната була, онук одружився, двоє дітей, у мене вже є правнуки... Я пішла сюди, не буду ж з ними...”¹¹). Добровільно літні люди рідше стають жителями геріатричних установ. Переважно про такі передумови ми чули від мешканців польського Пралковецького дому для літніх людей: “...Я про цей дім почув набагато раніше, коли його будували. Але остаточно дізнався з “Нашого слова”, де редактор написав статтю “Не мусиш бути сам”. Я був у Канаді у сина і звідти подзвонив...”¹². За даними дослідження, в українських умовах добровільне бажання людини доживати віку поза власним домом є винятком.

Щодо чинників соціальної адаптації літніх людей у геріатричних установах, то їх, на нашу думку, слід поділити на зовнішні та внутрішні.

Для розуміння особливостей адаптаційних процесів літніх людей у різних геріатричних установах важливими є певні формальні відмінності. Зокрема, Львівський і Підбузький геріатричні пансіонати є державними установами, тоді як Пралковецький-

¹⁰ Транскрипт інтерв'ю, проведеного з Іриною (сmt Підбуж) 06.04.2017 р. у рамках проекту “Старість НА радість”.

¹¹ Транскрипт інтерв'ю, проведеного з Лесею (м. Львів) 12.04.2017 р. у рамках проекту “Старість НА радість”.

¹² Транскрипт інтерв'ю, проведеного з Олександром (с. Пралковце) 13.04.2017 р. у рамках проекту “Старість НА радість”.

дім для літніх людей – державна установа під управлінням монашого Згромадження Сестер Служебниць Непорочної Діви Марії. Щодо наповненості, то найбільше мешканців (350 осіб) у Львівському геріатричному пансіонаті, а найменше – у Пралковецькому домі для літніх людей (70 осіб), що впливає на побутові умови проживання та адаптаційні процеси. Ще один момент, який має значення для побутової адаптації, пов'язаний з кількістю осіб в одній кімнаті: в українських геріатричних установах – 2–3 особи, у польському закладі – 1 особа. Це впливає на комфорт проживання та адаптації, специфіку конструювання особистого простору тощо.

Найочевиднішим зовнішнім чинником, що впливає на соціальну адаптацію, можна вважати організацію *дозвілля*. Жителі трьох будинків зазначали про те, що у них є улюблений гурток, справа, якою вони займаються в геріатричній установі. Жінки надають перевагу рукоділлю та праці на грядках, чоловіки переважно переглядають фільми або ж грають у настільні ігри¹³. У всіх досліджуваних нами закладах функціонують бібліотека, спортзал і різноманітні гуртки. Проте самостійно обирати собі заняття до душі можуть, насамперед, мешканці Пралковецького дому для літніх людей, що пов'язано, зокрема, з вищим рівнем свідомості тих, хто опинився в геріатричній установі добровільно.

Серед пріоритетних чинників соціальної адаптації можна назвати *спілкування*, яке допомагає людям похилого віку збагачувати один одного інтелектуально, обмінюватися життєвим досвідом і просто знаходити однодумців. У цьому контексті важливою стає робота соціального педагога, яка сприяє оптимізації процесу спілкування. Соціальний педагог проводить певні заходи (психологічні тренінгові групи, дискусійні групи в умовах дозвіллевих заходів, роботи міні-клубів за інтересами), які цілеспрямовано чи опосередковано налагоджують цей процес.

Соціальна адаптація – непростий процес, одним із складників якого є можливість і бажання *залученості в життя установи*. Зі слів мешканців геріатричних установ можна зробити висновок, що така залученість є важливим зовнішнім чинником адаптації¹⁴.

Серед побутових чинників люди виокремлювали, насамперед, *якість харчування*, що дозволяє вважати його одним з важливих зовнішніх чинників соціальної адаптації в будинках для літніх людей¹⁵.

З медичної точки зору, особливе місце респонденти відводили *фізичній реабілітації*, яка є однією з найважливіших потреб жителя-підопічного в будинку для літніх людей. Звичайно, що соціально-медична допомога присутня в усіх досліджуваних нами закладах, але фахівець з фізичної реабілітації є тільки в польському будинку престарілих¹⁶.

¹³ Там само.

¹⁴ Там само.

¹⁵ Транскрипт інтерв'ю, проведеного із Соломоном (м. Львів) 12.04.2017 р. у рамках проекту “Старість НА радість”.

¹⁶ Транскрипт інтерв'ю, проведеного з Анною (м. Львів) 24.04.2017 р. у рамках проекту “Старість НА радість”.

Ще одним способом полегшення адаптації є практика “втілення мрій”, яка застосовується в Польщі. Працівники геріатричної установи допомагають своїм мешканцям реалізувати “дрібну” мрію (наприклад, відвідати Україну), чим сприяють процесу соціальної адаптації в цілому. В українських умовах також є чимало цікавих заходів (пікніки, виїзні заходи, походи в театри), проте про “втілення мрій” згадували, насамперед, польські дідуся та бабусі¹⁷.

Щодо внутрішніх чинників соціальної адаптації літніх людей у геріатричних установах, то в ході дослідження респонденти найчастіше концентрували свою увагу на *релігії або духовності*. Зрозуміло, що для літніх людей значною мірою характерні процеси переоцінки життєвих цінностей і пріоритетів, які часто супроводжується підвищенням ролі релігії в житті. Таким чином, можливість задовольнити духовні потреби має позитивний вплив на адаптацію індивіда до нових умов. У Львівському та Підбузькому будинках для літніх людей богослужіння відбуваються 2–3 рази на тиждень, а в Польському будинку – щоденно, що позитивно впливає на самих мешканців. Крім того, жителі Пралковецького дому для літніх людей позитивно відгукуються про щоденні спільні читання Біблії¹⁸.

Іншим важливим внутрішнім чинником адаптації виявилися значущі міжособистісні стосунки (зокрема, наявність близького друга в геріатричній установі). Дослідження показало, що не у кожного жителя досліджуваних геріатричних установ є близька людина. Якщо у підопічного і є “особлива” людина, то її роль у соціальній адаптації чимала. Крім того, в ході аналізу вдалося виокремити такі чинники внутрішньої адаптації, як відчуття потреби, значущості тощо.

Якщо взяти до уваги класифікацію форм соціальної адаптації Р. Мертона, в рамках якої виокремлюються конформізм, інновація, ритуалізм, ретритизм, радикалізм (заколот) [3, с. 310–313], то в ході дослідження з’ясовано, що найпоширенішими формами адаптації для всіх мешканців досліджуваних установ є ритуалізм і конформізм, адже підопічні зазвичай підпорядковуються середовищу, повністю виконують нові вимоги або ж слідуєть зовнішнім вимогам середовища. При цьому їхні внутрішні мотиви та цілі можуть і не збігатися з аналогічними характеристиками нового соціального оточення.

Виокремлюючи такі форми соціальної адаптації, як активну та пасивну, на базі проведеного дослідження можемо стверджувати, що більш активно адаптуються люди, які з власного бажання потрапили в геріатричні заклади. Вони активніше залучаються до різних заходів, відвідують різноманітні гуртки, комунікують з іншими жителями. Пасивна адаптація більшою мірою характерна для людей, які примусово потрапили у ці установи. З огляду на це, зазначимо, що в українських домах для людей

¹⁷ Транскрипт інтерв’ю, проведеного з Олександром (с. Пралковце) 13.04.2017 р. у рамках проекту “Старість НА радість”; Транскрипт інтерв’ю, проведеного з Ольгою (с. Пралковце) 13.04.2017 р. у рамках проекту “Старість НА радість”.

¹⁸ Транскрипт інтерв’ю, проведеного з Ольгою (с. Пралковце) 13.04.2017 р. у рамках проекту “Старість НА радість”.

похилого віку переважає пасивна форма адаптації, тоді як у польському домі можна спостерігати активну адаптацію літніх, але ще досить діяльних людей.

Висновки. Таким чином, процеси соціальної адаптації людей похилого віку в геріатричних установах мають свої особливості та залежать як від життєвого досвіду окремих людей, так і від зовнішніх обставин, які впливають на ці процеси.

Дослідження показали, що особливості соціальної адаптації літніх людей у геріатричних установах залежать, насамперед, від життєвого досвіду кожної людини. Кожна особа потрапляє до зазначених установ внаслідок різних (психологічних, особистісних, соціально-економічних і фізичних) передумов, які пов'язані з її життям. У свою чергу особистий життєвий досвід і визначені ним передумови та способи потрапляння до геріатричних будинків (добровільні, вимушені чи примусові) впливають на форму адаптаційних процесів. Активно, а отже, легше проходить адаптація тих, хто прийняв рішення доживати віку в геріатричній установі добровільно. Проте для тих, хто був змушений до цього внаслідок зовнішніх передумов, адаптація відбувається пасивно, а отже, значно складніше.

Не менш важливу роль у визначенні особливостей соціальної адаптації літніх людей у геріатричних установах відіграють зовнішні обставини. Найочевиднішою є відмінність між польською та українськими установами. Якщо в Польщі спостерігаємо добровільне поселення в Пралковецькому домі для літніх людей, то в Україні такі ситуації, скоріше, є винятковими. Це пов'язано з різними чинниками (побутовими, дозвіллевими, комунікаційними, релігійними), які у польській геріатричній установі перебувають на вищому рівні. А це впливає на форми соціальної адаптації: в Польщі розповсюдженою є активна форма адаптації, тоді як в Україні – пасивна. Можемо припустити, що добровільне чи примусове потрапляння літніх людей до геріатричних установ також пов'язане із суспільною думкою щодо можливості чи необхідності доживання старості поза домом. Проте підтвердження чи спростування цього припущення можливе в перспективі шляхом вивчення громадської думки польського та українського суспільства щодо традиції проживання людей похилого віку в геріатричних установах.

На основі проведеного дослідження вважаємо за необхідне подати ряд рекомендацій, втілення яких, на нашу думку, позитивно позначиться на соціальній адаптації підопічних геріатричних установ:

- кожна установа потребує фахівця з фізичної реабілітації, адже більшість мешканців потребує допомоги з відновлення, корекції або підтримки рухових функцій;
- кожен мешканець потребує власного особистого простору, що пов'язане, насамперед, з покращенням побутово-житлових умов українських будинків престарілих;
- на адаптаційні процеси літніх людей позитивно впливає духовний супровід, тому більш активне залучення духовних осіб (священиків, представників монаших згромаджень) мало б позитивну динаміку;
- урізноманітнення дозвілля дасть можливість літнім людям займатися улюбленою справою, що матиме позитивний вплив на їхню адаптацію поза домом.

Скрупульозне вивчення особливостей соціальної адаптації літніх людей у геріатричних установах, зокрема, внутрішніх чинників цього складного процесу, потребує

професійного психологічного супроводу (наприклад, застосування психологічних методів, залучення до співпраці спеціаліста-психолога). Тому це питання буде цікаво дослідити у наступних наукових розвідках міждисциплінарного (соціально-психологічного) характеру.

Список використаних джерел

1. Langer E.J. Counterclockwise: mindful health and the power of possibility. New York: Ballantine Books, 2009. 240 p.
2. Спенсер Г. Опыты научные, политические и философские. URL: www.i-u.ru/biblio/archive/spenser_oputy
3. Мертон Р. Социальная теория и социальная структура. Москва: АСТ, Хранитель, 2006. 880 с.
4. Партико Т.Б. Загальна психологія. Київ: Видавничий Дім "Ін Юре", 2008. 416 с.
5. Капица С. Понятие социальной адаптации в социологии. Вестник Чувашского университета. 2009. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/ponyatie-sotsialnoy-adaptatsii-v-sotsiologii>
6. Тюптя Л.Т. Соціальна робота: теорія і практика. Київ: Знання, 2008. 574 с.

Отримано 24.11.17

References

1. Langer, E.J. (2009). Counterclockwise: mindful health and the power of possibility. New York: Ballantine Books [in English]
2. Spencer, G. Experiences of science, politics and philosophy. URL: www.i-u.ru/biblio/archive/spenser_oputy [in Russian]
3. Merton, R. (2006). Social theory and social structure. Moscow: АСТ, Guardian[in Russian]
4. Partiko, T.B. (2008). General psychology. Kyiv: Publishing House "In Yure" [in Ukrainian]
5. Kapitsa, S. Concept of social adaptation in sociology. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/ponyatie-sotsialnoy-adaptatsii-v-sotsiologii> [in Russian]
6. Tiuptia, L.T. (2008). Social work: theory and practice. Kyiv: Knowledge [in Ukrainian]

Received on 24.11.17

Бэнь О.Т., доцент, канд. социол. наук, доцент кафедры социологии Львовского национального университета имени Ивана Франко, ул. Университетская, 1, Львов, 79000, Украина, e-mail: orysia.ben@gmail.com,

Бриндзак О.И., студентка I курса магистерской программы по социологии Львовского национального университета имени Ивана Франко, ул. Университетская, 1, Львов, 79000, Украина, e-mail: bryndzak@ucu.edu.ua

ОСОБЕННОСТИ СОЦИАЛЬНОЙ АДАПТАЦИИ ПОЖИЛЫХ ЛЮДЕЙ В ГЕРИАТРИЧЕСКИХ УЧРЕЖДЕНИЯХ УКРАИНЫ И ПОЛЬШИ

Выявлены особенности попадания пожилых людей в гериатрические учреждения, создана типологизация предпосылок этому, охарактеризованы внутренние и внешние факторы социальной адаптации жителей трех домов престарелых. Осуществлено сравнение опыта украинского и польского обществ в работе с пожилыми людьми. Представлен ряд рекомендаций, выполнение которых будет иметь положительное влияние на социальную адаптацию пожилых людей в гериатрических учреждениях.

Ключевые слова: социальная адаптация, пожилые люди, гериатрическое учреждение.

Ben O.T., assistant professor, PhD. (Sociology), assistant professor, Department of Sociology, Lviv Ivan Franko National University, 1, Universytetska Str., Lviv, 79000, Ukraine, e-mail: orysia.ben@gmail.com,
Bryndzak O.I., Post-graduate student, Sociology Programm, Lviv Ivan Franko National University, 1, Universytetska Str., Lviv, 79000, Ukraine, e-mail: bryndzak@ucu.edu.ua

PECULIARITIES OF SOCIAL ADAPTATION OF THE ELDERLY IN GERIATRIC INSTITUTIONS OF UKRAINE AND POLAND

The growth of interest in gerontological issues in modern sociological studies is quite a natural process, due to actual trends in the world in general and in Ukraine, in particular. One of the important issues in this area is the peculiarities of social adaptation of the elderly in geriatric institutions, which became the subject of this scientific work. The paper is based on sociological phenomenology, in particular, on the concept of the human world of life, which was the theoretical and methodological basis of the study. This gave rise to the use of a quality methodology, according to which the source base consists of 16 interviews with the elderly in the three geriatric institutions – the Pidbuzsky boarding house, the Lviv boarding house, the Eskomectic House of the elderly (Ekumeniczny Dom Pomocy Społecznej Zgromadzenia Sióstr Służebnic NPM), which is located in Poland. The main ground for the social adaptation of the elderly are the preconditions that led people to these institutions. Authors outline the psychological, personal, socio-economic and physical preconditions for the entry of elderly people into geriatric homes that are related to the life of every respondent. In addition, these preconditions made it possible to determine the voluntary, forced or coercive methods of choosing a geriatric institution as a place of spending their lives in. The social adaptation of the nursing home inhabitants is determined by external and internal factors. The key external factors that can be considered are: living conditions, leisure, communication with other residents, nutrition. Among the internal factors, one should distinguish religiousness (spirituality) and significant interpersonal relationships (the presence of a close friend in the house). A comparison of Ukrainian and Polish experience suggests that an active form of social adaptation of elderly people is geriatric homes predominates in Poland, whereas in Ukraine it is rather an exception and almost completely displaced by the passive form of social adaptation.

Keywords: social adaptation, elderly people, geriatric institution.